

Τό κάλλος τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως

Ὁμιλία τοῦ Καρδινάλιου *Godfried Danneels* κατά τήν τεσσαρακοστή
«Λειτουργία γιά τούς καλλιτέχνες»¹ στόν Καθεδρικό Ναό τῶν Αγίων Μιχαήλ
καί Γουδούλης Βρυξελλῶν, τήν 21^η Νοεμβρίου 2010,
έορτή τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ ²

Τήν ὁμορφη αὐτή Κυριακή της έορτῆς τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ, ἡ Θεία Λειτουργία μᾶς δείχνει τό Χριστό μέσα στή δόξα του, Βασιλέα τοῦ Σύμπαντος, μολονότι ἡ πρώτη ἀναγόρευση αὐτῆς τῆς βασιλείας ὑπῆρξε ταυτόχρονα ὑπογραφή τῆς καταδίκης του, ὅπως μᾶς τό διηγεῖται τό Εὐαγγέλιο.

Ὅμως ἄς μιλήσουμε γιά τήν ὠραιότητα, τό κάλλος τοῦ Θεοῦ μας καί τῆς πίστεώς μας. Γιά νά κλείσουμε τό λειτουργικό ἔτος ἐν ὠραιότητι, μιᾶς καί σήμερα εἶναι ἡ τελευταία Κυριακή τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους.

Ἡ ὠραιότης τῆς πίστεώς μας. Πράγματι, ἡ πίστη μας εἶναι ὠραία. Τί ἔργα τέχνης ἔχει γεννήσει, τί καθεδρικούς ναούς, τί μουσική καί λογοτεχνία, τί πλοῦτο λειτουργικῶν τυπικῶν! Τί ὁμορφιά καί τί πολιτισμικό πλοῦτο! Ὅμως σήμερα θά ἤθελα γιά λίγο νά σᾶς μιλήσω καί γιά μίαν ἄλλη ἐπιπλέον ὠραιότητα: τήν ὠραιότητα τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεώς μας, τό κάλλος τοῦ «Πιστεύω».

Ἀλλά αὐτό τό «Πιστεύω» πού θ' ἀπαγγείλουμε σέ λίγο, δέν ἀνταποκρίνεται στήν αἰσθητική ἀντίληψη τῶν πιστῶν: εἶναι πολύ ἀφηρημένο, πολύ στεγνό. Κείμενο χωρίς συγκίνηση, τί διατυπώσεις, τί κρύες διακηρύξεις τῆς χριστιανικῆς πίστεως: φαινομενικά ἕνας κατάλογος ἀληθειῶν, τίς ὁποῖες πρέπει νά ἀποδεχθεῖς, καί πού τελικά δέν προκαλοῦν παρά ἕνα ἀδύναμο «Ἀμήν» στό τέλος, μέ τό ζόρι ἀκουστό. Ἀλήθειες χωρίς συγκίνηση;

Καί ὅμως, στήν πρώτη πρός Τιμόθεον ἐπιστολή τοῦ Παύλου, ὁ Ἀπόστολος κάνει λόγο περί «Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπί Ποντίου

---

¹ Στό πλαίσιο τῶν πολιτιστικῶν καί καλλιτεχνικῶν δραστηριοτήτων τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῶν Βρυξελλῶν ἀσκεῖται, ἀπό εἰδικά ἐντεταλμένο ἱερέα, ποιμαντική φροντίδα γιά τούς καλλιτέχνες τῆς βελγικῆς πρωτεύουσας. Πρωτοβουλία ἀξιέπαινη πού φέρνει σέ ἐπαφή τόν καλλιτεχνικό κόσμον μέ τήν Ἐκκλησία. Τήν μετάφραση τῆς ὁμιλίας πραγματοποίησε ὁ Δρ. Εὐστάθιος Γιαννῆς, πρώην Σχολικός Σύμβουλος Θεολόγων. Τήν πρωτοβουλία προβολῆς καί ἐπιμέλεια εἶχε ὁ ὁμ. Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀλέξανδρος Μ. Σταυρόπουλος.

² Βλ. Εἰκόνα καί τόν ὑπομνηματισμό της στό τέλος τοῦ κειμένου (σ. 4).

Πιλάνου τήν καλήν όμολογίαν» (Α΄ Τιμ. 6, 13). Μία δυνατή μαρτυρία και μία ώραια όμολογία πίστεως. Ωραιά, όχι πρωτίστως μέ τήν αισθητική έννοια του όρου. Άλλά μέ τήν έννοια πού εκφράζει ό έλληνικός όρος «κάλλος», ό όποιος σημαίνει: άρμονία, όμορφιά, χαρά, ήρεμία, πληρότητα. Γιατί τό κάλλος στους Έλληνες είναι τό σύνολο τών ποιότητων εκείνων του νου, τής καρδιάς, τής ψυχής και του σώματος. Έ λοιπόν, τό «Πιστεύω» διαθέτει αυτό τό κάλλος, τό κάλλος τής γλώσσας, τής αίσθησης, τής νόησης και τής καρδιάς. Τό κάλλος είναι ή αλήθεια και ή καλοσύνη στον ύψιστο βαθμό τους. Τό κάλλος, λέει ό Άριστοτέλης, είναι ή λάμψη του άληθούς και του καλού.

Τό «Πιστεύω» είναι όλα αυτά, ακόμα και αν οι έπιφάσεις είναι όλίγον τι στυφές και τετράγωνες. Γιατί τό «Πιστεύω» είναι σαν ένα αναβράζον δισκίον: ξερό και άνενεργό, πού δέν αρχίζει νά αναβράζει παρά μέσα στό νερό. Έτσι και τό «Πιστεύω», δέν περνάει στην κατάσταση αναβρασμού, παρά όταν εισέλθει στό ύδωρ τής ζωής, προπαντός τής λειτουργικής ζωής και τής ζωής τής προσευχής, και στή μυστηριώδη ιερότητα του τυπικού της λατρείας. Τότε τό «Πιστεύω» ξυπνάει και γίνεται πηγή ζωής και όμορφιάς. Άλλωστε τό «Πιστεύω» συχνά ψάλλεται. Είναι δώρο όμορφο και όχι άπλά αληθινό. Πράγματι, δέν έχω ποτέ άκούσει νά ψάλλουν τον Αστικό Κώδικα. Έάν λοιπόν ψάλλουμε τό «Πιστεύω» είναι γιατί άποτελεϊ τελείως άλλο πράγμα από ένα κατάλογο αληθειών πού όφείλουμε νά πιστεύουμε. Τό «Πιστεύω» δέν είναι ούτε και ένας κανόνας πίστεως πού μάς επιβάλλεται: θά πιστέψεις αυτό και εκείνο. Όχι, τό «Πιστεύω» είναι χάρις, μία δωρεά πού μάς έχει δοθει. Δέν όφείλουμε νά πιστέψουμε, μπορούμε νά πιστέψουμε.

Παρατηρώντας λοιπόν τά άρθρα τής πίστεώς μας, άς περάσουμε από τήν καθαρή σκέψη στην συγκίνηση, από τό νου στην καρδιά.

Άς πάρουμε τρία παραδείγματα

Πρώτη ώραιότης: «Πιστεύω εις ένα Θεόν, Πατέρα, παντοκράτορα, ποιητήν ουρανού και γής». Τί ώραιότης αυτό τό μέγα άνεξιχνίαστο μυστήριο του Θεού και ή λαμπρότητα πού χάρισε στην Δημιουργία του! Η ώραιότης αυτού του Θεού-μυστηρίου, όπως τό διατυπώνει τούτη ή ώραια προσευχή του άγίου Γρηγορίου του Ναζιανζηνού: «Ω Έσύ ό πάντων επέκεινα... ποιος ύμνος έξειπειν σε δυνήσεται, ποία γλώσσα; Πās λόγος ου δύναται εκφάινειν σε· ύπερβαίνεις γάρ πāsαν έννοιαν... Ω έσύ ό πάντων επέκεινα, ου δύναμαι περί σου άπαντα ψάλλειν;» (Ποιήματα, I, 1, 29). Κάλλος και έλξη αυτού του μεγάλου μυστηρίου του Θεού! Κάλλος επίσης

τῆς Δημιουργίας του, ὅπως ἄδουν οἱ Ψαλμοί: «Ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς, ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας. Τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμήσκη αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν;» (Ψαλμός 8, 4-5). Κάλλος τῆς φύσεως καὶ ὁλόκληρης τῆς Δημιουργίας, πού λόγῳ τῆς δίψας μας γιὰ διαχείριση, κινδυνεύουμε ὅλο καὶ πιό πολύ νά τήν ὑποβιβάσουμε σέ πεδίο τῶν τεχνολογικῶν μας πειραμάτων. Ὡς ἐάν ἐπρόκειτο γιὰ χειρουργικό παράθυρο, ὅπου μπορούμε νά ἐπέμβουμε, καί ὄχι γιὰ κῆπο, ὅπου μπορούμε νά κάνουμε περίπατο καί νά συναντήσουμε τό Θεό πίσω ἀπό ἕνα δέντρο ὅπως στόν Παράδεισο.

Δεύτερη ὠραιότης: Τελείως διαφορετική: Ὁ Χριστός, Θεός σεσαρκωμένος. Ὁραιότης πού μπορεῖ νά μᾶς λοξοδρομήσει μέ τά ἐρωτήματα: πῶς ὁ Θεός ὁ μέγας μπορεῖ νά γίνει μικρός, πῶς αὐτός πού ἀδυνατεῖ νά τόν χωρέσει τό Σύμπαν σμικρίνεται γιὰ νά εἰσέλθει στοὺς κόλπους μιᾶς παιδίσκης ἐκ Ναζαρέτ; Μά ἐπειδὴ ὁ Θεός εἶναι μέγας, εἶναι ἱκανός νά γίνει μικρός. Μονάχα οἱ ἀληθινὰ μεγάλοι μποροῦν νά ὑποφέρουν τά μικρά μέτρα. Καί ὑπάρχει κάτι παραπάνω: αὐτός ὁ ὠραῖος Θεός μεταμορφώνεται σέ ἄνθρωπο ἐσταυρωμένο, σκώληξ τῆς γῆς. Ὁραιότης τοῦ μάρτυρα, τοῦ μόνου πού μπορεῖ νά κάνει μία ὠραία ὁμολογία πίστεως ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου. Εἶναι τό κάλλος τοῦ ἔρωτα, ὄχι πλέον τῆς ἰσχύος ὅπως στήν Δημιουργία, ἀλλά τό κάλλος τῆς ἀγάπης πού μεταποιεῖ τόν ἐσταυρωμένο σέ ὠραῖον κάλλει παρά πάντας ἀνθρώπους. Ἡ Βερονίκη τό ἤξερε: τό ἀληθινό πορτραῖτο τοῦ Χριστοῦ ἔπρεπε νά τό ἀποτυπώσει στό δρόμο τοῦ Σταυροῦ. Ἐκεῖ ἦταν πού μπορούσε κανεὶς νά τόν ἀναπαραστήσει ὅπως ἦταν: μάρτυρας τῆς Ἀγάπης. Τί ἄγνωστη ὠραιότης, μέχρι τό πάθος καί τό Σταυρό: ὠραιότης κρυμμένη στήν ἴδια τήν καρδιά τοῦ «Πιστεύω»· «πιστεύω εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν... Σταυρωθέντα ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καί παθόντα καί ταφέντα». Ἀλλά καί ἀναστάντα ἐν δόξῃ. Ὅχι ὅμως χωρὶς νά διαφυλάξει στό δοξασμένο Σῶμα του τοὺς τύπους τῶν ἡλων. Ὁραιότης τοῦ μεταμορφωμένου πάθους.

Τρίτη ὠραιότης: ἡ ὠραιότης τῆς ἀναστάσεώς μας: «Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν». Τό σῶμα πού φέρουμε τώρα ἐν ἀσθενείᾳ καί θραυστότητι καί πόνῳ, θά μεταμορφωθεῖ σέ σῶμα δόξης. Ἀσφαλῶς καί θέτουμε στόν Ἀπόστολο Παῦλο τά ἴδια ἐρωτήματα πού τοῦ ἔθεταν οἱ Κορίνθιοι: Παῦλε, πῶς ἐπισυμβαίνει ἡ ἀνάσταση τῶν σωμάτων; Αὐτό, τό ἀναστημένο σῶμα πῶς θά' ναι; Καί ὁ Παῦλος ἀπαντᾷ: γιὰ κοιτάξετε τή φύση· ὁ σπόρος ἑνός λουλουδιοῦ εἶναι μικρός, στιλπνός, φυσικός δίχως κάλλος. Τόν θάβουν στή γῆ γιὰ νά πεθάνει. Ἀλλά ἀπ' αὐτόν τόν ταπεινό καί χωρὶς κάλλος σπόρο, ἀνασταίνεται ἕνα ὁμορφο λουλούδι. Ἔτσι καί τό

θνητό μας σῶμα εἶναι αὐτός ὁ ἄσημος σπόρος. Πεθαίνει. Καί ἀπ' αὐτό τό ταπεινό καί ταπεινωμένο σῶμα γεννιέται ἕνα ἔνδοξο καί ὠραῖο σῶμα, ὡσάν λουλούδι στό κλαδί του. Ὁραιότης τοῦ «Πιστεύω», ὅταν δηλώνει «προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν».

Μαζί μέ τόν ἱερό Αὐγουστῖνο λέμε: «Πολύ ἀργά σέ ἀγάπησα, ὦ ὠραιότητα τόσο παλιά καί τόσο νέα, πολύ ἀργά σ' ἀγάπησα... Μέ κάλεσες, μοῦ φώναξες καί ἔθραυσες τήν κουφαμάρα μου· διέλυσες τήν τύφλωσή μου. Ἐλαμψες. Μίλησέ μου καί δίδαξέ με».

Ναί, ὦ ὠραιότης τῆς πίστεώς μας, κάλλος τοῦ «Πιστεύω», ὠραιότητα τόσο παλιά καί τόσο νέα, πολύ ἀργά σ' ἀγάπησα...

Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, 14^{ος} αἰώνας.
Βυζαντινό Μουσεῖο, φορητή εἰκόνα.

Ὁ δίσκος (ὕδρόγειος) πού κρατεῖ ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ στό ἀριστερό του χέρι, συμβολίζει τόν κόσμο καί φέρει τὸ «μονόγραμμα»: Χριστός Δίκαιος Κριτής **Χ**

Α Κ

Εἶναι ἐσχατολογικά κοσμολογική κατάφαση τῆς Κτίσεως στήν ὁποία ἀντανακλᾷ ὁ Κύριος τῆς Οἰκουμένης (Βασιλεὺς Χριστός).